5-6 YOSHLI BOLALARNING RIVOJLANTIRUVCHI MARKAZLARDA OYINGA ASOSLANGAN FAOLIYATINI RAQAMLI RESURSLAR BILAN TAKOMMILLASHTIRISH

Ilmiy rahbar: **Sadikova Shoista Akbarovna**
Nizomiy Ganjaviy nomidagi O‘zMPU “Maktabgacha ta’lim metodikasi” kafedrasi Professor
Yangiboyeva Sevinchoy Samandar qizi
Nizomiy Ganjaviy nomidagi O‘zMPU (Ta‘lim tarbiya nazariyasi va metodikasi) maktabgacha ta‘lim 1-kurs magistranti

Annotatsiya. *Mazkur maqolada biz 5–6 yoshli bolalarning rivojlantiruvchi markazlarda o‘yinga asoslangan faoliyatini raqamli resurslar yordamida takomillashtirish imkoniyatlarini ko‘rib chiqdik. Ishning maqsadi o‘yin faoliyatiga raqamli vositalarni integratsiyalash orqali ta’lim jarayoni samaradorligini oshirishdan iborat. Tahlil davomida interaktiv o‘yinlar va multimedia resurslarining bolalar bilish faolligi hamda ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishdagi ahamiyatini aniqladik. Maqolada ushbu faoliyatni tashkil etish bo‘yicha amaliy tavsiyalar taklif etildi. Tadqiqot natijalari maktabgacha ta’lim pedagoglari va tarbiyachilar uchun amaliy ahamiyatga ega bo‘ladi.*

Kalit so‘zlar: *maktabgacha ta’lim, 5–6 yoshli bolalar, rivojlantiruvchi markazlar, o‘yin faoliyati, raqamli resurslar, interaktiv o‘yinlar, multimedia.*

Abstract. *This article examines the possibilities of improving play-based activities of 5–6-year-old children in developmental centers through digital resources. The aim of the study is to enhance the effectiveness of the educational process by integrating digital tools into play activities. The analysis identified the importance of interactive games and multimedia resources in developing children's cognitive activity and creative abilities. The article proposes practical recommendations for organizing these activities. The research findings are of practical significance for preschool educators and teachers.*

Keywords: *preschool education, 5–6-year-old children, developmental centers, play-based activities, digital resources, interactive games, multimedia.*

Аннотация. *В данной статье мы рассмотрели возможности совершенствования игровой деятельности детей 5–6 лет в развивающих центрах посредством цифровых ресурсов. Цель исследования заключается в повышении эффективности образовательного процесса путём интеграции цифровых средств в игровую деятельность. В ходе анализа была определена значимость интерактивных игр и мультимедийных ресурсов в развитии познавательной активности и творческих*

способностей детей. В статье предложены практические рекомендации по организации данной деятельности. Результаты исследования имеют практическое значение для педагогов и воспитателей дошкольных образовательных организаций.

Ключевые слова: *дошкольное образование, дети 5–6 лет, развивающие центры, игровая деятельность, цифровые ресурсы, интерактивные игры, мультимедиа.*

KIRISH

Maktabgacha yosh davri bolaning aqliy, jismoniy, ijtimoiy-hissiy va ijodiy rivojlanishida muhim bosqich hisoblanadi. Ayniqsa, 5–6 yoshli bolalarda atrof-muhitni anglash, mustaqil fikrlash, muloqotga kirishish va turli faoliyatlarda ishtirok etish ehtiyoji ortib boradi. Ushbu jarayonda o‘yin bola rivojlanishining asosiy vositalaridan biri sifatida namoyon bo‘ladi. O‘yin orqali bolalar yangi bilimlarni o‘zlashtiradi, muammoli vaziyatlarni hal qilishni o‘rganadi hamda o‘z qobiliyatlarini namoyon etadi[1]. Maktabgacha ta’lim tashkilotlaridagi rivojlantiruvchi markazlar esa bolalarning qiziqishlari va individual imkoniyatlariga muvofiq faoliyat olib borishlari uchun zarur pedagogik muhitni yaratadi. Bugungi kunda ushbu jarayonni raqamli resurslar bilan boyitish ta’lim-tarbiya samaradorligini oshirishning muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Interaktiv o‘yinlar, elektron topshiriqlar, animatsiyalar va multimedia vositalari bolalarning o‘quv materiallarini qiziqarli hamda ko‘rgazmali tarzda o‘zlashtirishiga yordam beradi. Biroq raqamli vositalardan foydalanishda bolaning yosh xususiyatlari, faol harakatga bo‘lgan ehtiyoji va o‘yin faoliyatining tabiiy mazmunini saqlash muhim hisoblanadi. Shu sababli rivojlantiruvchi markazlarda an’anaviy o‘yin faoliyatini raqamli resurslar bilan uyg‘unlashtirish alohida pedagogik yondashuvni talab etadi.

Maqolaning maqsadi

5–6 yoshli bolalarning rivojlantiruvchi markazlarda o‘yinga asoslangan faoliyatini raqamli resurslar yordamida takomillashtirishning pedagogik imkoniyatlarini tahlil qilish, raqamli vositalarni o‘yin jarayoniga integratsiyalash mexanizmlarini aniqlash hamda maktabgacha ta’lim amaliyotiga mos metodik tavsiyalar taklif etishdan iboratdir.

ADABIYOTLAR SHARHI VA METODOLOGIYA

Maktabgacha yoshdagi bolalarning o‘yin faoliyatini tashkil etish va rivojlantiruvchi muhitni shakllantirish masalalari milliy pedagogik adabiyotlarda keng yoritilgan. Xususan, F.R. Qodirova, Sh.Q. Toshpo‘latova va N.M. Kayumova tomonidan tayyorlangan “Maktabgacha pedagogika” darsligida bolalarning aqliy, jismoniy va ijtimoiy rivojlanishida o‘yin hamda ta’limiy faoliyatning ahamiyati ochib berilgan[3]. Maktabgacha ta’limda raqamli texnologiyalardan foydalanish masalalari ham milliy tadqiqotlarda o‘rganilgan. Jumladan, U. Yo‘ldosheva ishlarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining bolalar bilim olishga bo‘lgan qiziqishini oshirishdagi imkoniyatlari yoritilgan[5]. Shuningdek,

maktabgacha ta’lim jarayonida multimedia vositalari, interaktiv topshiriqlar va elektron resurslardan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari ham tahlil qilingan[7]. O‘yin texnologiyalariga oid tadqiqotlarda esa ularning bolalar tafakkuri, ijodkorligi va mustaqil faoliyatini rivojlantirishdagi o‘rni ko‘rsatib berilgan[8]. Adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, maktabgacha ta’limda o‘yin faoliyati va raqamli texnologiyalardan foydalanish alohida yo‘nalishlarda o‘rganilgan. Biroq 5–6 yoshli bolalarning rivojlantiruvchi markazlardagi o‘yin faoliyatini raqamli resurslar bilan uyg‘unlashtirish masalasi yanada tizimli metodik yondashuvni talab qiladi. Shu sababli maqolada pedagogik tahlil, qiyosiy o‘rganish, tizimlashtirish va umumlashtirish metodlaridan foydalanildi. Mazkur yondashuv asosida raqamli resurslarni o‘yin faoliyatiga integratsiyalashning pedagogik imkoniyatlari ko‘rib chiqildi.

NATIJALAR

5–6 yoshli bolalarning rivojlanishida o‘yin faoliyati muhim pedagogik vosita hisoblanadi. Bu yoshda bolalarning atrof-muhitni bilishga bo‘lgan qiziqishi, mustaqil fikrlashi, tasavvuri va muloqot ko‘nikmalari faol rivojlanadi. O‘yin jarayonida bola yangi bilimlarni o‘zlashtiradi, turli vaziyatlarni tahlil qiladi va amaliy harakatlar orqali o‘z tajribasini boyitadi[3]. Rivojlantiruvchi markazlarda tashkil etiladigan faoliyatlar esa ushbu jarayonni bolalarning individual qiziqishlari asosida amalga oshirish imkonini beradi. Tahlil davomida rivojlantiruvchi markazlarda raqamli resurslardan foydalanishning uchta asosiy pedagogik yo‘nalishini ajratdik.

- Bilish faolligini rivojlantirish. Interaktiv topshiriqlar, elektron didaktik o‘yinlar va animatsiyalar bolalarning ranglar, shakllar, sonlar hamda tabiat hodisalari haqidagi tasavvurlarini kengaytiradi.

- Ijodiy va kommunikativ ko‘nikmalarni shakllantirish. Raqamli rasmlar, ovozli topshiriqlar va multimedia materiallari bolalarning mustaqil fikrlashi, nutqi va ijodiy faolligini rivojlantirishga xizmat qiladi.

- Mustaqil faoliyatni qo‘llab-quvvatlash. Raqamli o‘yinlar orqali bolalar topshiriqlarni mustaqil bajarish, natijalarni taqqoslash va muammoli vaziyatlarga yechim topish imkoniyatiga ega bo‘ladilar[5].

Raqamli resurslardan foydalanish rivojlantiruvchi markazlarning mazmuniga mos tashkil etilishi muhim hisoblanadi. Jumladan, qurish-yasash markazida geometrik shakllar va konstruksiyalarga oid interaktiv topshiriqlar, til va nutq markazida elektron hikoyalar va tovushli mashqlar, san’at markazida raqamli tasvirlash vositalari, fan va tabiat markazida esa animatsion kuzatuv materiallaridan foydalanish mumkin. Mazkur faoliyatda tarbiyachining vazifasi raqamli vositalarni shunchaki namoyish etish emas, balki ularni bolalarning mustaqil

va jamoaviy o‘yinlari bilan uyg‘unlashtirishdan iborat. Bunda ekran qarshisidagi faoliyat amaliy harakatlar, suhbat, kuzatish va ijodiy topshiriqlar bilan to‘ldirilishi lozim.

Raqamli resurslardan foydalanish jarayonini samarali tashkil etish uchun faoliyatni uch bosqichga ajratish mumkin:

- Tayyorlov bosqichi: bolalarning yosh xususiyatlariga mos raqamli resurslar va o‘yin topshiriqlari tanlanadi.
- Asosiy bosqich: interaktiv o‘yinlar, multimedia vositalari va amaliy topshiriqlar rivojlantiruvchi markazlar faoliyatiga kiritiladi.
- Yakuniy bosqich: bolalarning topshiriqlarni bajarishi, mustaqilligi, faolligi va ijodiy yondashuvi kuzatib boriladi.

Ushbu yondashuv asosida rivojlantiruvchi markazlarda o‘yinga asoslangan faoliyatni raqamli resurslar bilan takomillashtirishning quyidagi modelini shakllantirdik (1-jadval).

1-jadval.

Rivojlantiruvchi markazlarda o‘yinga asoslangan faoliyatni raqamli resurslar yordamida takomillashtirishning bosqichli modeli

Bosqichlar	**Amalga oshiriladigan pedagogik faoliyat**	**Raqamli resurslar va metodlar**	**Kutiladigan natijalar**
1. Diagnostik-tayyorlov bosqichi	Bolalarning yosh, individual xususiyatlari, qiziqishlari va dastlabki bilim darajasini aniqlash	Elektron kuzatuv kartalari, rasmlar, animatsion materiallar, boshlang‘ich interaktiv topshiriqlar	Bolalarning qiziqishlari aniqlanadi, individual yondashuv uchun sharoit yaratiladi
2. Motivatsion-faoliyat bosqichi	O‘yinli vaziyatlar yaratish, bolalarni faoliyatga jalb etish va mustaqil ishtirokini rag‘batlantirish	Multimedia taqdimotlari, ovozli ertaklar, interaktiv didaktik o‘yinlar	Bilishga qiziqish, faollik va o‘yin motivatsiyasi rivojlanadi
3. Amaliy-integrativ bosqich	Raqamli topshiriqlarni qurish-yasash, til va nutq, san’at, fan va tabiat markazlari faoliyatiga integratsiyalash	Elektron konstruktorlar, raqamli rasmlar, virtual kuzatuvlar, interaktiv mashqlar	Bilim, amaliy ko‘nikma, ijodiy fikrlash va muammoli vaziyatlarni hal

			qilish qobiliyati shakllanadi
4. Refleksiv-baholash bosqichi	Bolalarning faoliyatini kuzatish, natijalarni tahlil qilish va individual rivojlanishini baholash	Elektron portfolio, raqamli kuzatuv jadvallari, baholash kartalari va qayta aloqa usullari	Mustaqillik, o‘z faoliyatini anglash, muloqot va ijodkorlik ko‘nikmalari rivojlanadi

Tahlil natijalari raqamli resurslarni an’anaviy o‘yin faoliyati bilan uyg‘unlashtirish 5–6 yoshli bolalarning bilish faolligi, ijodiy fikrlashi va mustaqil faoliyatini qo‘llab-quvvatlash imkonini berishini ko‘rsatdi. Bunda raqamli vositalar asosiy maqsad emas, balki bolaning har tomonlama rivojlanishiga xizmat qiluvchi pedagogik vosita sifatida qaralishi lozim.

MUHOKAMA

O‘tkazilgan tahlillarga ko‘ra, 5–6 yoshli bolalarning rivojlantiruvchi markazlardagi o‘yin faoliyatini raqamli resurslar bilan uyg‘unlashtirish ta’lim jarayonining mazmuni va samaradorligini oshirish imkonini beradi. An’anaviy o‘yinlar bolalarning amaliy harakatlari, muloqoti va ijtimoiy ko‘nikmalarini rivojlantirsa, raqamli resurslar axborotni ko‘rgazmali va interaktiv shaklda o‘zlashtirishga yordam beradi. Biroq raqamli vositalardan foydalanish bolaning mustaqil o‘yini va bevosita muloqotini cheklamasligi kerak. Shu sababli ularni rivojlantiruvchi markazlar faoliyatiga maqsadli va me’yoriy ravishda kiritish maqsadga muvofiqdir[4]. Taklif etilgan metodik yondashuv uchta asosiy yo‘nalishga asoslanadi:

1. Raqamli resurslarni tanlash. Bolalarning yosh va individual xususiyatlariga mos, sodda, tushunarli hamda ta’limiy mazmunga ega elektron o‘yin va multimedia vositalarini saralash.

2. O‘yin faoliyatiga integratsiyalash. Interaktiv topshiriqlarni qurish-yasash, til va nutq, san’at hamda fan va tabiat markazlaridagi amaliy faoliyat bilan uyg‘unlashtirish.

3. Natijalarni kuzatish va baholash. Bolalarning o‘yindagi faolligi, mustaqilligi, topshiriqlarni bajarishi va ijodiy yondashuvini muntazam kuzatib borish.

Ushbu uchta yo‘nalishni izchil amalga oshirish tarbiyachiga har bir bolaning rivojlanish xususiyatlarini hisobga olish va ta’limiy faoliyatni moslashtirish imkonini beradi. Bunda raqamli resurslardan foydalanish vaqti, mazmuni hamda bolaning jismoniy faolligi o‘rtasidagi muvozanatni saqlash muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, raqamli topshiriqlardan keyin bolalarning amaliy o‘yinlar, suhbatlar va ijodiy mashg‘ulotlarda ishtirok etishi ta’limiy jarayonning yaxlitligini ta’minlaydi[6]. Yana bir muhim jihat shundaki, barcha bolalarning raqamli vositalarni o‘zlashtirish darajasi bir xil bo‘lmaydi. Ayrim bolalar interaktiv topshiriqlarni mustaqil bajarsa, boshqalari tarbiyachining ko‘rsatmasi va yordamini talab qilishi mumkin. Shu sababli raqamli faoliyatni tashkil etishda

individual yondashuv, yosh xususiyatlari va bolalarning qiziqishlarini hisobga olish zarur[7]. Demak, rivojlantiruvchi markazlarda raqamli resurslardan foydalanishning samaradorligi texnik vositalar soni bilan emas, balki ularning pedagogik maqsadga muvofiq tanlanishi va o‘yin faoliyati bilan uyg‘unlashtirilishi bilan belgilanadi.

XULOSA

O‘rganilgan ma’lumotlar asosida 5–6 yoshli bolalarning rivojlantiruvchi markazlardagi o‘yin faoliyatini raqamli resurslar bilan uyg‘unlashtirish ta’lim jarayonining samaradorligini oshirishi aniqlandi. Interaktiv o‘yinlar, multimedia vositalari va elektron topshiriqlar bolalarning bilish faolligi, ijodiy fikrlashi hamda mustaqil faoliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Bunda raqamli resurslarni qurish-yasash, til va nutq, san’at hamda fan va tabiat markazlari faoliyatiga maqsadli integratsiyalash muhim hisoblanadi. Taklif etilgan metodik yondashuv tarbiyachilarga bolalarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olgan holda o‘yin faoliyatini tashkil etish imkonini beradi. Raqamli vositalardan foydalanishda amaliy o‘yinlar, bevosita muloqot va jismoniy faollik bilan muvozanatni saqlash zarur. Ushbu yondashuvning amaliy samaradorligini aniqlash esa keyingi tajriba-sinov tadqiqotlarini talab etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

- Qodirova F.R., Toshpo‘latova Sh.Q., Kayumova N.M., A’zamova M.N. Maktabgacha pedagogika. - Toshkent: Tafakkur, 2019. - 684 b.
- Xurvalieva T.L. Maktabgacha ta’lim jarayonida didaktik o‘yinlardan foydalanish. - Toshkent: Book Trade KO, 2023. - 44 b.
- Yuldasheva G. Ta’limda axborot texnologiyalari. - Toshkent: Mehr-nuri, 2024. - 344 b.
- Asranbayeva M.X. Bolalar psixologiyasi va psixodiagnostikasi. - Toshkent: Tafakkur avlodi, 2023. - 480 b.
- Nishanova Z., Alimova G., Asranboyeva M., Turg‘unboyeva A. Bolalar psixologiyasi va psixodiagnostikasi. - Toshkent: Innovatsiya-ziyo, 2021. - 179 b.
- Xudayberganov Sh.Sh., Yaqubova N.R., Ro‘zmetova M.B. Maktabgacha ta’limda ta’lim va tarbiya texnologiyalari. - Toshkent: Bookmany Print, 2025. - 164 b.
- Xalikova U.M. Maktabgacha ta’limda pedagogik jarayonlarni loyihalashtirish metodikasi. - Buxoro: Fan va ta’lim, 2022. - 216 b.
- Yo‘ldosheva U. Maktabgacha ta’lim tashkiloti jarayonlarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish // Universal xalqaro ilmiy jurnal. – 2025. - B. 478-482.